

Врз основа на член 40 став 6 од Законот за основно образование („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.161/2019) министерот за образование и наука донесе

УПАТСТВО

за настава во продолжен престој на ученици од иста паралелка

Вовед

Денес сè повеќе се зборува за училиште по мерка на детето, каде целокупниот воспитно-образовен процес е насочен кон правилниот раст и развој на секој ученик, со цел општеството да добие одговорни граѓани кои ќе можат да дадат придонес во неговиот развој. Така, современото училиштето станува установа на децата, а не за децата.

Во тој контекст, училиштето добива нова, посложена улога, каде од воспитно-образовниот кадар се очекува да одговори на предизвикот за задоволување на потребата на родителите од организирано згрижување на учениците по завршување на редовната настава. Потребата за организирање на продолжен престој на учениците во одделенска настава е резултат на современиот семеен живот, во кој, работните обврски на двата родители/старатели и на самохраните родители, поставуваат зголемени барања кон училиштето како примарна воспитно-образован институција. Од друга страна, учениците го перцепираат училиштето како свој втор дом, а не само како место за стекнување знаења. Самиот процес на учење станува поинтересен во комбинација со организираните воннаставни активности, а училиштето, особено во паралелките од одделенска настава станува место каде се учи на интересен начин, со доминација на методот на игра и каде учениците се целосно згрижени во текот на целиот работен ден.

Ова упатство е работено врз основа на добрите практики во нашата земја и позитивните искуства на образовните системи од европските земји, со цел да им помогне на наставниците при планирањето и реализирањето на продолжениот престој на учениците од иста паралелка. При тоа, секој наставник треба да знае дека воспитно-образовната практика е сложена и променлива. Таа се одвива низ динамична спрега на меѓусебни односи и различни активности во социјалното и физичкото опкружување во едноставен контекст на конкретната паралелка, во

конкретното училиште и конкретната локална заедница. Оттука, при спроведувањето на програмата за продолжен престој секогаш треба да се води сметка наставата и учењето да се прилагодат на конкретните потреби на учениците во паралелката.

Со ова упатство се утврдува: потребата од организирање на продолжен престој, законската поставеност, стручните основи, целите и задачите, посебните услови за организација на продолжениот престој на ученици од иста паралелка, организацијата и реализацијата на продолжениот престој, соработката со родителите и соработката со вработените во училиштето, институциите во градот и локалната самоуправа.

Законска поставеност

Во Законот за основно образование („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.161/2019) во член 40 став 4 и 5 одредено е дека во основното образование се реализира и продолжен престој за ученици од иста паралелка. Во продолжен престој учениците се вклучуваат во согласност со родителот, односно старателот.

Клучни аспекти

Организирањето на продолжен престој за учениците има своја поткрепа и во однос на повеќе аспекти: педагошки, психолошки, социјален и здравствен.

Во однос на *педагошкиот аспект* се издвојуваат повеќе аргументи, а особено тој дека со вообичаената организација на редовните часови во текот на денот за учениците кои имаат потреба од стручна помош за усвојување на одредени содржини во наставата и учењето не можат да се постигнат посакуваните резултати. Освен тоа, голем број од родителите на учениците не можат или немаат време да им пружат соодветна помош и поддршка во учењето. Со продолжениот престој постојат повеќе можности да се надминуваат овие потешкотии. Исто така, се создаваат повеќе можности да се планираат додатни активности и со учениците кои постигнуваат повисоки резултати во учењето. Учениците имаат можности во училиштето да учат, да ги исполнат училишните обврски, повеќе да се дружат со своите врстници низ учество во различни воннаставни активности.

Психолошкиот аспект се однесува на тоа дека со рамномерното заменување на работата и одморот се намалува напнатоста и учениците се опуштаат во текот на денот, како пократок временски интервал и седмицата, како подолг временски период.

Во однос на социјалниот аспект се издвојува тоа што во новите општествено – економски услови често родителите поминуваат помалку време со своите деца поради изменетото работно време и затоа училиштето презема соодветни мерки за поддршка во воспитувањето на децата. Всушност, овде станува збор за организирање продолжен престој на учениците во училиштето според потребите на родителите и учениците. Учениците кои се вклучени во продолжен престој се посамостојни - побрзо учат сами да се грижат за себе, посамостојно се подготвуваат за секој час, учат да споделуваат работи со другите деца, имаат можност да си помагаат меѓусебно во учењето, да се дружат и играат заедно со други деца, развивајќи социјални вештини, полесно се одвива процесот на социјализација и комуникација, го запознаваат и вежбаат позитивното однесување, усвојуваат практични знаења за секојдневните животни должности. По исполнувањето на училишните обврски на учениците им останува повеќе време во попладневните часови да се дружат со своите врстници од соседството и со родителите/старателите.

Во непосредна коорелација со социјалните се и *здравствените* потреби на децата. Поради ритамот на животот во современото општество, некои родители/старатели не се во можност да обезбедат поволен број на активности во текот на денот, особено доволно одмор и престој на свеж воздух. Од овие причини многу често децата кои не се вклучени во продолжен престој во училиштето се препуштени сами на себе. Сами се снаоѓаат во однос на исхраната, сами го определуваат режимот и динамиката на активностите и најчесто остануваат многу часови осамени во својот дом. Учениците вклучени во продолжен престој побрзо развиваат културно-хигиенски навики, секојдневно поминуваат доволно време надвор во движење и игра, што е од огромна важност за нивниот правилен раст и развој.

Цели

Целите на продолжен престој се на ученикот/ученичката да:

- се овозможи живот што е исполнет со различни содржини што поволно ќе влијаат врз развојот на неговата/нејзината личност, како и индивидуалните и единствени потенцијали;
- се излезе во пресрет на потребите на учениците за стекнување знаења, развивање на вештини и формирање на ставови, во согласност со целите во наставните програминивните индивидуални интереси;

- се развива како социјално суштество, со постојана присутност на социјални интеракции се овозможува развој и унапредување на социјалните вештини на детето;
- се задоволуваат и развиваат вештините, интересите и стремежите за самостојна и конструктивна активност и творештво;
- се развива самодовербата и свеста за одговорност за своите постапки;
- се мотивира да бара и дава помош во учењето со соучениците;
- се оспособува за осамостојување во работата;
- се оспособува за самостојно проверување на изработеното и наученото;
- развива правилен однос кон функцијата на ентериерот во просторијата и негово правилно користење, како и да развива правилен однос кон општествениот имот во училиштето и надвор од него;
- развива навики за ред, дисциплина и хигиена;
- развива свест за потреба од другарство, да ја јакне дружељубивоста и здравите меѓусебни односи со соучениците;
- развива способност за проценување на добри и лоши постапки, да се зајакнува чувството за правичност и подготвеност да му се помогне на другарот во неволја;
- ги почитува правилата на однесување донесени од сите ученици во паралелката;
- стекнува навика за уредно и точно извршување на добиените задачи;
- се развива способност за тимска работа и работа во група;
- се подготвува за натамошно образование и доживотно учење.

Потребни услови за организирање на продолжен престој на ученици од иста паралелка

Програмата за воспитно-образовна работа во продолжен престој со ученици од иста паралелка најчесто се реализира во истата училница во која претпладне се реализира наставата.

Опремата и наставните средства во училницата треба да бидат во согласност со „Нормативот за простор, опрема, и наставни средства“. Училницата треба да биде збогатена со продукти на човековиот труд и творештво, како и со објекти од природата, кои се распоредени со вкус и чувство за мерка и чиишто развојно-поттикнувачки, естетски, етички и создајни квалитети се нагласени и животното осмислени. Во таква стимулативна средина ученикот/ученичката ќе има слобода на движење и акција, ќе се спознава себеси и другите луѓе, предметите околу себе, ќе решава различни проблемски ситуации, ќе гради модели на однесување, ќе се прилагодува на средината, но и ќе внесува промени во неа. Подвижната опрема

овозможува лесно да се реорганизира просторот, согласно зацртаните цели и потребите на учениците.



При организирањето на просторот се води сметка за следните принципи:

- холистички приод (детето светот го сфаќа како целина и затоа содржините се реализираат интегрирано до онаа мера која овозможува осмислување на подолготрајни, целовити активности);
- сеопфатен развој (сите аспекти на развојот се сметаат за подеднакво важни и меѓусебно поврзани. Во учењето се внесуваат емоции и се учи низ социјални контакти);
- детето најчесто учи низ лично искуство;
- играта е клучна компонента во средината за учење (низ игра детето го развива дивергентното мислење, се поттикнуваат и развиваат социјалните и физичките вештини и способности);
- за ученикот/ученичката секој простор е извор за учење;
- детето треба да се чувствува почитувано, да ја развива самодовербата и да ја почитува секоја личност;

- условите во кои се учи треба да бидат прилагодени и пристапни за секој ученик/ученичка;
- разновидноста на ситуациите при учењето е многу важна.

Дидактичките материјали, структурираните и неструктурираните средства и материјали во катчињата во училницата треба да се разновидни, богати и соодветни на развојните потреби на учениците, да овозможуваат разновидни начини за употреба, како и можности за постапно усложнување на активностите кои се изведуваат со нив или со нивна помош. Често употребени во игрите, различните материјали стануваат играчки и имаат повеќеенаменска улога во поттикнување и реализирање на активностите кои ефикасно го стимулираат развојот на учениците, што е особено важно за активностите во продолжениот престој. Средствата и материјалите треба да ги поттикнуваат учениците да бидат активни, да се изразуваат, да се усогласени со потребите на учениците да ја задоволат љубопитноста, да конструираат и реконструираат, да можат да се користат за индивидуални и за групни активности, да ги наведуваат учениците на интелектуални операции кои ги карактеризираат поразвиените облици на логичко - математичкото мислење, да овозможуваат различни начини на користење така што учениците постојано ќе можат да наоѓаат нови начини за нивна употреба и сл.



Многу е важно наставникот да обезбедува позитивна социо-емоционална клима во училницата, за таа да биде пријателска, сигурна, удобна и стимулативна, да јакне меѓусебната доверба помеѓу наставникот и учениците, како и довербата и соработката помеѓу учениците.

Планираните активности во продолжениот престој, секако, можат и треба да се реализираат и надвор од училиштето. Секојдневните подвижни игри и спортските активности ќе се изведуваат во училишниот двор и на блиските игралишта – кога

временските услови тоа го овозможуваат. Во период на ниски температури тие ќе се изведуваат во фискултурната сала или во заедничкиот простор во училиштето, каде што може да се изведуваат активности од областа на музиката (пр. музика и движење и сл.), да се испробуваат точки за прослави и други креативни активности. Во училишниот двор учениците можат да учествуваат во активности од областа на природните науки, математиката (на пр. просторни релации и сл.). Дел од планираните активности за проширување на знаењата на учениците, стекнување на различни вештини и за задоволување на нивните интереси можат да се реализираат во институции надвор од училиштето (театар, музеј, библиотека и сл.).

Организација и реализација на продолжениот престој

Двајцата наставници кои реализираат настава во продолжен престој со ученици од иста паралелка ги предаваат сите предмети согласно наставниот план за конкретната паралелка (секое меѓусебно делење на предметите не е дозволено). Наставникот кој работи претпладне ја реализира наставата, а другиот наставник во попладневните часови ги реализира планираните активности во продолжен престој. Во договор со раководството на училиштето наставниците го менуваат своето сменско работење на една или две недели.

При планирањето и организацијата на продолжениот престој за учениците од иста паралелка треба да се земе предвид дека овој процес треба да се базира на индивидуализација и диференцијација. Целите, содржината, методите и формите на работа со учениците треба да произлезат од наставната програма и да се потпираат на различните потреби, интереси и способности на учениците во конкретната паралелка, како почетна точка за планирање и обликување на активностите.

Планирањето на активностите во продолжениот престој со ученици од иста паралелка секогаш го прават двајцата наставници. Пред почетокот на наставната година двајцата наставници го изработуваат Годишното планирање за продолжен престој со ученици од нивната паралелка во која треба да ги дефинираат целите на продолжениот престој, подрачјата на активностите поврзани со глобалните цели на конкретни наставни програми за нивното одделение, активностите што најчесто се рекреативни, забавни и креативни по природа, активности (глобално) што ќе бидат организирани по принципот на целосна слобода на избор на учениците, доброволност, самоорганизација на ученици во различни групи (што ќе бидат прецизирани во дневните планирања), глобалните форми на соработка со

родителите, организационите форми на работа, методите на работа, како и средствата и материјалите за работа (општо).

Среднорочното планирање, што исто така го планираат двајцата наставници повеќе пати во текот на наставната година, произлегува од постоечкото среднорочно планирање за реализација на редовната настава и при тоа се планираат целите и активностите со учениците, средствата и материјалите за работа и формите на соработка со родителите за тој временски период.

Двајцата наставници се договараат за дневното планирање, но го изработува наставникот кој ќе реализира активности во продолжен престој. Тој ориентационо планира активности за евентуално објаснување на проблемски ситуации и целосно постигнување на очекуваните резултати во однос на наставата, како и за примена на наученото на часовите, активности што се рекреативни, забавни и креативни по природа, активности и игри по избор на децата, активности што обезбедуваат движење на учениците и комуникација меѓу нив и сл. При тоа, треба да се истакне дека половината од планираното време треба да се посвети на движење/спортување на децата и комуникацијата помеѓу нив. Распоредот на сите активности во текот на денот мора да се усогласи со планираните термини за додатна настава, дополнителна настава, планираните воннаставни и вонучилишни активности. Од друга страна, при планирањето на активностите треба да се внимава учениците да не почувствуваат оптоварување во текот на денот.

При дневното планирање на активностите наставниците ќе ги имаат предвид можностите и потребите на учениците. Активностите во врска со наставата треба да се планираат секој ден, сите останати активности треба да бидат различни во различни денови, за да може да се одговори на потребите за поттикнување на моторичкиот, когнитивниот, социо-емоционалниот развој на учениците, да се поттикнуваат и поддржуваат: креативноста, дивергентното мислење, потребите и интересите на секој ученик/ученичката во паралелката. Наставниците, исто така, одбираат различни активности во различните денови во неделата за да им биде интересен на учениците продолжениот престој, со што тие дополнително ќе бидат мотивирани да земаат учество во планираните активности.

Сите претходно наведени компоненти треба да се имаат предвид при изработувањето на дневното планирање на ниво на паралелка. Дневното планирање за продолжен престој на ученици од иста паралелка треба да содржи: цели, дневен

распоред на активностите, место каде ќе се изведуваат активностите, средства и материјали за нивна реализација и начин на нивното следење. (Прилог 2)

Во дневниот распоред на активностите наставникот ги запишува планираните активности (на пр. активности за евентуално објаснување на проблемски ситуации и целосно постигнување на очекуваните резултати во однос на наставата, како и за примена на наученото на часовите, активности што се рекреативни, забавни и креативни по природа, активности и игри по избор на децата, активности што обезбедуваат движење на учениците и комуникација меѓу нив и сл.), како и редоследот и планираното време за активностите (во колку часот започнуваат и колкаво е нивното времетраење). Во Прилог 1 се дадени три примери на дневен распоред на активностите.

Секој ден, по завршувањето на претпладневните часови двајцата наставници треба да се сретнат во училницата и во текот на 30 минути наставникот кој ја реализирал наставата треба да му пренесе на другиот наставник дали се реализирани поставените цели на часовите и да му сугерира кои активности, како и со кои ученици да ги реализира (нешто да се објасни, да се заврши, провери, за некој/а ученик/ученичка да организира креативни игри со цел да ги совлада потребните содржини и сл.). Предложените активности можат да бидат на пример: со математички игри и поинакви средства и материјали да се објасни множење, работа со податоци, опишување на 3 Д форми на некој/а ученик/ученичка, помала или поголема група ученици да решаваат математички задачи на компјутер или решавање текстуални математички задачи од страна на сите ученици и сл.; вежби со читање на текстови заради правилно, логичко и гласно читање со правилна дикција, правилно акцентирање, интонација, раскажување, опишување, известување, вежби за збогатување на речникот; збогатување на речникот со читање на текстови детски весници списанија; пишување текст со вметнување слика на компјутер; изработка на книга по завршената истражувачка активност, набљудување мравки со лупа во училишниот двор; довршување на мозаик, скулптура започнати на час по ликовно образование; вежбање на лесно народно оро и сл. Наставникот ќе ги земе предвид сите сугестии и предлози од наставникот кој ги реализирал наставните часови, а доколку се реализирани сите очекувани резултати за време на претпладневната настава, тој ќе ги реализира своите планирани активности за примена на наученото на часовите. Во периодот додека наставниците се договараат за учениците најчесто се реализираат игри организирани по принципот на целосна слобода на избор на учениците или други активности испланирани од наставникот. Наставникот кој ги

реализира активностите во продолжениот престој треба, исто така, секојдневно да го информира наставникот кој во тој временски период реализира настава за постигнатите резултати во активностите поврзани со наставата и согледувањата од реализацијата на другите активности во продолжениот престој.

При реализацијата на активностите во врска со наставата наставникот применува најчесто метода на игра и хеуристичка метода, метода на истражување, метода на практична работа и сл., од организационите форми на работа најчесто индивидуална работа, работа во парови и работа во групи, а треба да користи различни наставни средства, наставни ливчиња, прибор за работа, различен вид на литература (енциклопедии, прирачници и друга избрана литература), играчки и многу други нестандартизирани средства и материјали.

Во рамките на продолжениот престој наставникот планира време за самостојната работа на учениците. Преку самостојната работа учениците ги идентификуваат, продлабочуваат, стекнуваат и применуваат новите знаења, вештини и навики, на организиран и планиран начин и со стручно-педагошка помош и соработка со наставникот. Во самостојна работа на учениците може да им се доделат следниве активности: читање на задолжителна лектира, читање на списанија за деца, користење лексикони, енциклопедии, како и користење современи електронски и мултимедијални помагала за настава како извор на информации и изведување на разна практична работа, работа на проекти и многу повеќе.

На овој начин, самостојната работа придонесува за развој на мисловните процеси, затоа што мислењето и знаењето се основните компоненти на когнитивната активност во процесот на самостојно извршување на задачите во училиштето. Воведувањето на самостојната работа има за цел да им овозможи на учениците да го идентификуваат и формулираат проблемот во задачите, свесно да се стремат и да вложат напори да ја постигнат поставената цел, да постават нови проблеми, да развијат планови за нивно решавање, да најдат начини на практично проверување на решенијата и на тој начин да можат да постават цели кои се со потраен карактер. При задавањето на работни задачи наменети за самостојна работа на учениците потребно е истите да бидат проследени со методички упатства. Само на тој начин учениците ќе имаат основни разбирања за она што треба да го направат, да научат, како и на кој начин можат да го постигнат тоа и како треба да направат проверка и вреднување на сработеното. Ова подразбира јасност на целите на когнитивно-практичните активности, ориентационен план, презентација на планот за реализација, достапност

на основните извори на сознанија, обем и квалитет на разработка на задачите, важноста на она што се изучува и можноста за примена во понатамошното учење и живот.

Наставникот треба да одлучи какви инструкции и кои предлози ќе им понуди на секој ученик/ученичка поединечно. Работните задачи наменети за самостојна работа на учениците вклучуваат висок степен на индивидуализација и диференцијација. Затоа слободно може да се каже дека резултатите што ги постигнуваат учениците со сопствени сили имаат најголемо образовно значење.

Задачите завршени во самостојната работа се анализираат, корегираат и вреднуваат, но не се оценуваат. Учениците треба активно да учествуваат во процесот на евалуација на сопствената работа, со цел што е можно повеќе самостојно да ги идентификуваат квалитетите на нивната работа, причините и видот на грешките и празнините во знаењето што го покажале. При тоа е многу важна компетенцијата на наставниците да ги анализираат сознанијата до кои дошле учениците, да ги споделуваат и заедно во тандем да го изберат најдобриот пат за квалитетна работа и делување.

При организацијата на работата во продолжен престој за учениците од иста паралелка голема важност треба да се даде на физичкиот развој на учениците, развојот на моторичките вештини и координацијата на целиот локомоторен систем, со воведување широк спектар на подвижни активности. Многу е важно да се нагласи дека сè почесто се јавува потребата систематски да се воведат превентивни вежби против појавата и развојот на телесни деформитети кај учениците.

Активностите на учениците во продолжен престој можат да бидат и рекреативни и забавни, креативни, уметнички, спортски и организирани по принципот на целосна слобода на избор, доброволност, самоорганизација на ученици во различни групи, за да се овозможи учениците да создаваат, откриваат, презентираат, вежбаат, мерат, изразуваат со зборови, звуци, движења, бои и друго.

Рекреативните активности се организираат на таков начин што учениците поминуваат време и ги задоволуваат своите интереси на креативен и забавен начин, а притоа наизменично прават паузи и се одмараат. Тие можат да се организираат во училницата и надвор од неа, доколку училиштето може да го обезбеди тоа. Повеќе разновидни активности можат да се организираат истовремено во различни групи ученици, според нивниот афинитет. Рекреативните активности можат да вклучуваат:

- спортски активности - можат да се реализираат во физкултурна сала, училишниот двор и парковите во близина на училиштето, лесна гимнастика (вежби за загревање и раздвижување), мал фудбал, ракомет, пинг-понг, кратки излети во блиската околина, игри за развивање на моториката, штафетни игри, организирање на натпревари, ритмички и народни игри и танци, игри на снег скокање и лизгање, при што можат да се организираат и спортски натпревари и сл.;

- дружење согласно интересите на учениците, може да се спроведе во училницата, дворот, парковите во близина на училиштето.

Освен овие активности можат да се организираат и реализираат:

- креативни работилници од различни области: музика (на пр. учениците можат да подготвуваат кореографии на одбрана музика и со да земаат учество во училишните приредби), ликовна уметност (на пр. изработка на плакати, паноа, албуми, маски за маскенбал исл.), литературни активности (пишување текст за драматизација и сл.), училиштен весник, рецитирање, негување народни традиции и друго, во согласност со личниот интерес и специфичните способности на учениците;

-музички активности: пеење, свирење на различни детски музички инструменти, слушање музика (ора, танци и др.);

- социјални активности - играње домино, шах, решавање загатки, монопол, „не луги се човеку“, карти, решавање на крстозбори, ребуси, одбележување поважни настани, социјални игри за опуштање, за надминување на разочарувања, решавање на конфликтни ситуации, подготовка и учество во прослави и сл.;

- активности од областа на културата - наставникот планира посети на различни институции од областа на културата (театри, музеи, кина, библиотеки), историски места, посети на изложби и слично, во согласност со можностите што ги дава локалната заедница;

- учество во хуманитарни активности во училиштето и пошироко;

- учество во активности во непосредната локална средина (еколошки акции и сл.);

- подготовка на културни и уметнички програми;

- уредување на училницата во согласност со можностите и желбите на учениците;

- одбележување празници и тематски денови (пр. Ден на училиштето, Детска недела и сл.);

- други активности во согласност со интересите на учениците (на пр. проект на група деца на тема што самите ја предложиле и сл.).

Во текот на продолжениот престој во училиштето треба да се обезбеди доволно простор и време за да се организира игра, слободна или дидактички осмислена. Елементите на колективното организирање се многу важни, со заеднички цели, со задачи што се значајни за сите членови на групата и се соодветни на возраста на учениците. Конфликтите што евентуално се појавуваат треба да се решат преку разговор, рационално, анализирајќи ги сите аспекти на конфликтот, а не со занемарување или со непридавање на важност (при тоа можат да се користат работилници од програмата „Образование за животни вештини“ и сл.).

За време на продолжениот престој учениците, по потреба, учествуваат во организираната дополнителна, додатна настава, како и во некоја од планираните воннаставни активности.

Со цел да се подобри физичкиот, интелектуалниот и емоционалниот развој на учениците и да се заштити нивното здравје, во продолжениот престој треба да се овозможи:

- педагошки и психолошки ритмички распоред на активностите при што се зема предвид комплексноста на содржината на програмата и потребата од наизменично користење на одмор и движење;

- обезбедување корелација во сите области на работа;

- дневно организирање на пауза со музика и спортски активности по речиси сите активности кога учениците се чувствуваат изморени;

- поттикнување на учениците да се самоорганизираат, самопослужуваат и самопроверуваат.

Во согласност со целите на учењето и развојните можности на ученикот/ученицата се препорачува често менување на стратегиите, методите и формите на работа, со цел учениците на лесен и интересен начин да ги совладуваат потребните знаења и да ги развиваат своите вештини и способности.

Наставниците треба да го организираат продолжениот престој за учениците од иста паралелка зависно од условите во училиштето, времето кога започнува наставата, колку од учениците од паралелката одат на додатна или дополнителна настава, кои воннаставни активности се утврдени со Годишната програма на основното училиште, потребите и интересите на учениците во паралелката и сл.

Наставникот создава пријатна атмосфера за реализација на активностите, дава помош и дополнителни објаснувања на учениците, ги мотивира и поттикнува учениците за размислување и решавање на одредени проблемски ситуации, посочува извори на знаење, поддржува развој на креативноста, поттикнува интеграција, договор и соработка меѓу учениците, ги мотивира за меѓусебна помош во учењето, го проверува знаењето и го следи напредувањето на учениците.

Во текот на овие активности учениците се под надзор на наставникот, а активностите и изработените трудови не се оценуваат.

Училиштето, во рамките на продолжениот престој на учениците од иста паралелка, ги организира оброците на учениците според потребите на децата и родителите. Организацијата на исхраната, изборот на намирниците и начин на подготовка, особено опремата, треба да придонесе за развој на културно- хигиенски навики кај учениците - одржување хигиена, правилно однесување на маса, правилна употреба на приборот за јадење, земање храна, враќање на приборот за исхрана и др. Препорачливо е училиштето да ја организира исхраната во соработка со Советот на родители, бидејќи тие се најмногу заинтересирани за тоа.

Учениците до заминувањето дома, ги завршуваат сите свои училишни обврски. Секојдневното доаѓање и заминување на учениците во исто време, според психолозите, е од огромна важност за правилно формирање на работните навики кај децата.

Учениците кои посетуваат продолжен престој не треба да добиваат дополнителни домашни задачи.

Наставниците ги евидентираат реализираните активности од продолжен престој (кратко наведување на активностите и потпис на наставникот) во колоната наменета за евиденција на продолжениот престој во Дневникот на паралелката.

Соработка со родителите/старателите

Наставниците треба да соработуваат со родителите/старателите применувајќи при тоа различни форми на соработка. Така, на почетокот на наставната година, по запознавањето со годишната програма за работа можат да ги повикаат родителите/старателите, по свој избор, да се вклучат во реализација на некои активности во продолжениот престој (на пр. да учествуваат во спортски активности, креативни работилници, музички активности, посета на театар и сл.). Секако, родителите/старателите можат да се вклучуваат непосредно во активностите во продолжен престој во текот на целата наставна година. Наставниците, исто така, треба навремено да ги информираат родителите/старателите на учениците за активностите во рамките на продолжен престој што ќе ги реализираат надвор од училиштето и да побараат согласност од нив.

Обврска на наставниците е навремено да ги информираат родителите/старателите за постигањата и напредувањето на нивните деца во различните активности во продолжениот престој. Во индивидуалните пријателски разговори со родителите/старателите наставниците ќе ги известуваат за тоа како нивните деца реагираат во активностите во врска со наставните содржини, колку се подготвени да помогнат и како прифаќаат помош во активностите со другите деца, како се однесуваат во заедничките игри и сл. На крајот на секој ден на Родителското пано, поставено пред училницата, наставниците ќе ги постават творбите што учениците ги изработиле тој ден во рамките на продолжениот престој (на пр, текстови, слики, решенија на проблемски ситуации, скици и сл.).

Најмалку два пати во годината наставниците ќе ги повикуваат родителите/старателите во училиштето со цел да бидат презентирани резултатите од активностите во продолжениот престој (на пр. изложба на ликовни творби што се резултат на креативни работилници, концерти со музички точки изведени од учениците, драматизации на текст и сценографија осмислени од самите ученици, проектни презентации и сл.).

Соработка со вработените во училиштето, институции во градот и локалната самоуправа

Наставниците кои го реализираат продолжениот престој треба да соработуваат со директорот и претставниците на стручната служба во училиштето,

пред сè во однос на изработката на своето Годишно планирање, заради усогласување со планираните термини за додатна настава, дополнителна настава, воннаставни активности и вонучилишни активности од Годишната програма на конкретното основно училиште.

Во текот на наставната година наставниците можат да побараат совети за планирање, начин на реализација, средства, методи и други стручни прашања за ефикасна реализација на некои активности во продолжениот престој од други наставници и стручната служба во самото училиште.

Наставниците треба да ги информираат директорот и претставниците на стручната служба во училиштето за реализацијата на продолжениот престој, за објективните проблеми и остварените резултати. Директорот, како педагошки раководител и педагогот, согласно Годишната програма за работа на училиштето и согласно претходно утврдената динамика, треба да ги следат активностите во продолжениот престој.

Со цел да се организираат активности за проширување на знаењата на учениците, стекнување на различни вештини и за задоволување на нивните интереси, наставниците соработуваат со дел од вработените во институциите и здруженијата надвор од училиштето (на пр., во ДКЦ во Скопје, ателјеа, локалната самоуправа, домови на културата, занаетчиски работилници, театар, музеј, културно уметнички друштва, спортски сали, библиотеки и сл.). Во рамките на соработката утврдуваат термини за посета, потребни средства и материјали, времетраење на посетата, реализирање на заеднички активности, начин на комуникација со учениците, правилата на однесување на учениците и сл. За реализацијата на овие активности и постигнатите резултати наставниците ќе ги информираат родителите на учениците, стручната служба и директорот на училиштето.

Ова упатство влегува во сила со денот на неговото донесување.

Бр.18-6568/1
6.7.2020 година
Скопје

Министер за образование и наука,
Dr.Arbër Ademi, с.р.

ПРИЛОГ 1

Пример 1

Дневен распоред на активности во продолжен престој со ученици од иста паралелка

Активност	Време на реализација
Доаѓање на учениците во училиште	7,00 до 7,30 часот
Појадок	7,30 часот
Реализација на наставата (согласно постојниот распоред)	8,00 часот
Активности по избор на учениците во катчињата во училницата	11,30 часот
Додатна настава (пр. математика) за неколку ученици од паралелката, а за останатите ученици-социјални активности (на пр. играње со „не лути се човеку“)	12,00 часот
Ручек	12,40 часот
Подвижни активности (штафетни игри во дворот)	13, 20 часот
Активности во врска со наставата (на пр. довршување на куќичките од картон, во рамките на ликовно образование и задачи за примена на знаењата за работа со податоци)	13,35 часот
Вежбање на лесно народно оро, како подготовка за приредба	14,45 часот
Читање сликовница од библиотечното катче	15,30 часот
Креативни работилници (на пр., работа со тесто, со хартија-оригами)	16,00 часот
Средување на училницата и заминување од училиште	16,30 (17) часот

Пример 2

Дневен распоред на активности во продолжен престој со ученици од иста паралелка

Активност	Време на реализација
Доаѓање на учениците во училиште	8,00 часот
Појадок	8,30 часот
Реализација на наставата (согласно постојниот распоред)	9,00 часот
Ручек	12,00 часот
Активност за раздвижување-игра со топка	12,40 часот
Активности во врска со наставата (завршување на книга по реализираната истражувачка активност за промена кај материјалите)	13,30 часот
Слободни активности во катчиња (мајчин јазик, странски јазик)	14, 30 часот
Социјални ирги за опуштање („Пантомима“; „Водена фантазија“; „Игри со балон“ и сл.) .	15,15 часот
Грижа за просторот (средување на училницата)	16,00 часот
Заминување од училиште	16,30 часот

Пример 3

Дневен распоред на активности во продолжен престој со ученици од иста паралелка

Активност	Време на реализација

Доаѓање на учениците во училиште	7,45 часот
Појадок	8,15 часот
Реализација на наставата (согласно постојниот распоред)	8,45 часот
Активности по избор на учениците во катчињата во училницата (меѓусебен договор на наставниците)	11,30 часот
Слободни ученички активности (литературно читање)	12,00 часот
Ручек	12,40 часот
Подвижни игри со топка	13, 20 часот
Активности во врска со наставата (на пр.самостојна работа на учениците при решавање на задачи по математика, довршување на ликовна творба-колаж техника)	13,35 часот
Слободни активности (работа во катчиња, решавање крстозбор, играње домино и сл.)	14,45 часот
Изработка на албуми	15,30 часот
Уредување на училишното пано	16,00 часот
Средување на училницата и испраќање на учениците	16,30 (17,00) часот

Во понудените примери на дневниот распоред на активностите времето на реализација е флексибилно и треба да се прилагоди на организацијата на работа во конкретното училиште. Исто така, изборот на активностите е понуден како пример, а секој наставник ќе одбира различни активности, согласно насоките дадени во ова упатство и имајќи ги предвид потребите и интересите на учениците.

ПРИЛОГ 2

Пример 1

Датум_____

Дневно планирање за продолжен престој на ученици од иста паралелка

Цели:

Ученикот/ученичката да:

- се поттикнува да ги применува стекнатите знаења во нови ситуации;
- одговара на прашања со издвојување и организирање предмети (играчките, средствата и материјалите од градежното и математичкото катче/центар) на различни начини;
- ја доврши куќичката од картон со додавање на детали;
- запознава и изведува едноставно народно оро;
- го увежбува правилното трчање;
- се оспособува да направи избор на идеја, активност и средства (тесто, хартија) и да направи творба;
- се оспособува за правилно читање;
- стекнува основни здравствено-хигиенски и работни навики;
- се договара, помага и соработува со другите соученици;
- развива самодоверба;
- развива интерес и желба за самостојно доаѓање до нови сознанија.

Дневен распоред на активностите со ученици од иста паралелка

Активност	Време на реализација
Доаѓање на учениците во училиште	7,00 до 7,30 часот
Појадок	7,30 часот

Реализација на наставата (согласно постојниот распоред)	8,00 часот
Активности по избор на учениците во катчињата во училницата	11,30 часот
Додатна настава (пр. математика) за неколку ученици од паралелката, а за останатите ученици-социјални активности (на пр. играње со „не лути се човеку“)	12,00 часот
Ручек	12,40 часот
Подвижни активности (штафетни игри во дворот)	13, 20 часот
Активности во врска со наставата (на пр. довршување на куќичките од картон, во рамките на ликовно образование и задачи за примена на знаењата за работа со податоци)	13,35 часот
Вежбање на лесно народно оро, како подготовка за приредба	14,45 часот
Читање сликовница од библиотечното катче	15,30 часот
Креативни работилници (на пр., работа со тесто, со хартија-оригами)	16,00 часот
Средување на училницата и заминување од училиште	16,30 (17) часот

Место на реализација: училница, заедничка просторија во училиштето и училиштен двор.

Средства и материјали: играчки, средства и материјали од училницата, сликовници, пет комплекти „не лути се човеку“, дрвено штафетно стапче, картони, лепак, ножички, хартија за превиткување, даски за моделирање, 1 кгр. тесто, ЦД со снимено народно оро.

Начини на следење: Додека се реализираат активностите ќе ги набљудувам учениците и во опсервационите листи ќе бележам кои активности ги избираат учениците, со кои соученици играат, каква помош им е потребна, колку соработуваат

со соучениците, нивните интереси, самостојноста во изведувањето на активностите, оригиналноста на идеите и сл.